

KULTURMINNER

GRUPPE:
SANDEFJORD

5.2

Utgitt av SANDAR HISTORIELAG, Sandefjord

Høsten 2016

KNUT SPERRE

BORGEGÅRDEN - STORGATA 21 SPERREGÅRDEN - STORGATA 23

Sperregården hvitmalt. Borgegården i mur. Foto: Fogra Reklamefoto AS.

Borgegården – Storgata 21

Denne gården var en av de alle første bygårdene som ble oppført i mur her i Sandefjord.

Årsaken var at i påsken 1882 begynte det å brenne i en trebygning på Hvidts plass. Det tok ikke lang tid før hele åtte bygninger stod i lys lue. Den sterke ilden slo over gata og antente Borgegården. Den brant ned til grunnen.

Forsikringsselskapet, i samarbeid med Sandefjord kommune, påla eierne å oppføre den nye bygningen i mur. Gården tilhørte A. & M. Borge – derav navnet «Borgegården». Og eierne drev kolonialbutikk.

A & M. Borge var henholdsvis svigerfar og svoger til Hans Sperre.

Storgata 21 ble altså oppført i mur, pusset og utsmykket med flotte stukkaturer etter forbilde fra Tyskland. Å vedlikeholde stukkaturarbeidene har i alle år siden, vært en stor oppgave. Fasaden mot Storgata er for oss alle et vakkert syn.

Storgaten sett nedover mot torvet. Sperregården til venstre. Borgegården. Foto tatt før brannen i 1900.

Gården var etter datidens mål en stor bygård, og den ble oppført på den opprinnelige tomten som var på 915 m².

Her var det tidlig tre forretningslokaler i 1. etasje og to store leiligheter i 2. etasje, samt loft over hele bygget.

I bakgården ble det bygget lager i staller til kolonialens kunder som ofte var bønder fra omegnen. De kom kjørende med landbruksprodukter i hest og vogn. Hesten ble stallet opp mens bonden var en tur i byen. Stallen i Borgegården hadde plass til åtte hester og var regnet som en stor stall.

Ca 1930 ble det bygget nye lagerboder i bakgården, også disse var i mur. Lagerbygget var i tre etasjer, dog uten kjeller. Lageret står slik det stod som nybygd.

Man ser de store doble dørene oppover i etasjene, og aller øverst kunne en se taljer til oppheising av tunge kolli.

Vi husker vel alle «Londonerbasaren» - G.A. Raastad Kolonial Engros – og sist men ikke minst, Nicolaysens bokhandel. Her rustet alle skoleelever seg med nødvendig skolemateriell.

Gården er opp gjennom tidene modernisert innvendig med toiletter og bad. Gamle vinduer er byttet ut med nye i original stil. Og taket er lagt om og utstyrt med snøfangere.

Når vi ser på gavlen som vender mot syd, så har denne murgavlen vært en effektiv brannslukker, sist i år 1900. Det var «Borgegården» som reddet «Sperregården» fra å bli flammenes rov.

Fra høyre: Hans Sperre senior; hans bror Anders Sperre, ekspeditør Hansen og ukjent visergutt.

Sperregården før 1900.

Sperregården – Storgata 23

I begynnelsen var Østregate (nå Storgata) lite bebygget aller øverst.

Storgata 23 ble mest sannsynlig oppført i 1870-åra, i sveitserstil og i to fulle etasjer. Når man ser bygningen i dag, fremkommer smakfulle detaljer over samtlige vinduer samt en bred utskåret list i etasjeskillet.

I første etasje var det den gang forretning på midten av bygget med egen inngang, samt to små oppholdsrom på hver side.

Det var en stor leilighet i hele 2. etasje, og loft over det hele, en stor forretningsgård etter datidens målestokk. Og kjøpmann Sandberg var en av de første som drev kolonialforretning der.

Det som er interessant, er at Thor Dahl midt på 1880-tallet åpnet forretning der. Da hadde han drevet som kjøpmann i mange år allerede, men hadde blitt hjemsøkt av brann i sine butikker både på torvet og i Dronningens gate.

Hans Sperre, min farfar, kom til Sandefjord i 1890-årene, og begynte nettopp hos Thor Dahl som handelsbetjent. I 1901 etablerte min farfar sin egen kolonialforretning i Storgaten 16 – rett overfor Thor Dahl.

Vennskapet med Thor Dahl medførte at da sistnevnte flyttet forretningen sin til brygga (her hadde Thor Dahl tomt), kjøpte min farfar Storgaten 23 av Thor Dahl, og flyttet sin kolonial – nå også skipshandel – dit. Forretningen drives fremdeles på samme adresse.

Sperregården rundt 1900.

Storgata 23 var en stor gård med en romslig tomt, på vel tre da. Det fantes mange lagerboder på eiendommen, og sånn sett egnet dette seg godt til «stordrift». Oppover langs Museumsgata var det marker, frukttrær og lysthus, og her beitet firmaets hester.

Forretningslokalet ble betydelig utvidet rundt år 1900, og inngangen ble flyttet fra midten på bygget til det sydligste hjørne (se foto), slik fasaden fremstår i dag - med store butikkvinduer mot Hvidts plass. Inne i bakgården ble det så oppført et bygg i tre etasjer i mur. Denne utbyggingen dekket dermed lagerbehovet for varer som ble innkjøpt i stor skala.

Så tidlig som i 1920 - årene ble det oppført et påbygg til Storgata 23. Det inneholdt bad, klosett og trappehus. Det var en stor leilighet i 2. etg., og vaktmesterleilighet på loftet.

Innerst i bakgården var det oppført lagerskur i treverk, men kun i en etasje. Det skjedde i 1930. Her var det plass til lastebiler og varebiler etter hvert som behovet meldte seg.

Hans Sperre senior døde i 1941, og min far overtok driften.

I bakgården ble de røde lagerbygningene revet til fordel for et nyoppført ekspedisjonsbygg i mur, 5 m bredt og 20 m langt, men det var ennå en god og stor gårdsplass som ble brukt til parkering. Denne endringen skjedde i 1946/47.

Kolonialen eller dagligvarehandelen hadde vokst voldsomt fra 1950-årene i så vel vareutvalg som i behov for større kjøle- og frysekapasitet. Etter hvert ble hele første etasje utvidet til et stort butikklokale, og etter datidens målestokk – til en stor forretning. Etter hvert endret butikken seg til å bli en selvbetjeningsforretning – en av de aller første i Norge.

Som en kuriositet kan nevnes at Anders Jahre bygde om en av lagerbodene til garasjer for rederiets biler, fem i alt. Senere i 1954 åpnet Leif og Sonja Bryde sitt vaskeri – kalt Snarvask, på gateplan med inngang fra Museumsgata – opp mot grensen til dagens Hvidtgård.

I 1955 ble hele 2. etasje modernisert til en tipp topp moderne byleilighet. Riktignok ble anretningen tillagt kjøkkenet og en stor kakkelovn revet p.g.a. dens tyngde.

Så er vi over i nyere tid. Nok en generasjon overlater driften av Storgata 23 til sine sønner. Denne gang i 1963. Ytterligere utvidelse av forretningslokalet var nå nødvendig. Og det 20 m lange ekspedisjonslokalet ble utvidet i hele lengden – og nå med en bredde på 15 m.

Men det var fortsatt behov for mer plass. Og hele den ledige gårdsplassen ble bygd om til et forretningslokale på totalt 800 m².

Siste byggetrinn kom i 1978 da portrommet mot Storgata ble utbygget. Her ble det utvidet både med 2. og 3. etasje. Og slik er det fremdeles.

Da alle utvidelser var foretatt, ble fasaden til forretningen flyttet fra Storgata og over til Museumsgaten med tilsvarende stor parkeringsplass.

I 1981 ble forretningslokalet ombygget til pizzarestaurant som fortsatt er i drift.

Vedlikeholdet av hele bygningsmassen har i alle disse årene blitt utført på en respektabel måte.